

УДК 332.15:338.1:004.853

МЕХАНІЗМ ЦІЛЬОВОЇ ФІНАНСОВОЇ ПІДТРИМКИ ВИРОБНИКІВ МОЛОКА ГІРСЬКИХ РАЙОНІВ ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

І. Колодійчук, к. е. н.

Інститут регіональних досліджень НАН України,

В. Колодійчук, к. е. н.

Львівський національний аграрний університет

Колодійчук І., Колодійчук В. Механізм цільової фінансової підтримки виробників молока гірських районів Львівської області

Обґрунтована необхідність державної підтримки сільського господарства гірських районів. Відображено результати аналізу проведення заходів державної фінансової підтримки гірських районів. Запропоновано механізм державної підтримки виробництва молока.

Ключові слова: державна підтримка, гірські райони, виробництво молока.

Kolodiychuk I., Kolodiychuk V. The mechanism of targeted financial support milk producers mountain of Lviv region

The necessity of state support for mountain agriculture is substantiated. The results of analysis of state support measures for mountainous regions are presented. The mechanism of milk production governmental supportis proposed.

Key words: governmental support, mountainous areas, milk productio.

Колодийчук И., Колодийчук В. Механизм целевой финансовой поддержки производителей молока горных районов Львовской области

Обоснована необходимость государственной поддержки сельского хозяйства горных районов. Представлены результаты анализа проведения мер государственной поддержки горных районов. Предложен механизм государственной поддержки производства молока.

Ключевые слова: государственная поддержка, горные районы, производство молока.

Постановка проблеми. Сучасне сільське господарство гірських районів вирізняється гострими стагнаційними проявами, подолати які неможливо без посиленої державної підтримки. З іншого боку, має місце безупинний пошук ефективних механізмів державного регулювання аграрного сектору загалом. Зокрема потребує вдосконалення механізм державної підтримки виробництва молока. У Львівській області на виконання Закону України “Про пріоритетність соці-ального розвитку села та агропромислового комплексу в народному господарстві”, Програми економічних реформ на 2010-2014 роки “Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка”, Програми Президента України “Україна для людей” була розроблена і затверджена програма

підтримки підприємництва у галузі тваринництва на 2012 рік (рішення № 338 від 28.02.2012 р. Львівської ОДА) [1]. Але чи здатні заходи в рамках окресленої програми покращити ситуацію в гірському тваринництві?

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Варто зазначити, що вдосконалення державної підтримки тваринництва у гірських районах передбачене: Законом України “Про державну підтримку сільського господарства України” [2]; Законом України “Про статус гірських населених пунктів в Україні” [3] (ст. 3 щодо встановлення доплат до ціни сільськогосподарської продукції, яка вироблена в місцевостях, що віднесені до гірських, та реалізується державі виробниками таких населених пунктів);

Законом України “Про особисте селянське господарство” [4] (ст. 10 щодо державної підтримки особистих селянських господарств); Державною цільовою програмою розвитку українського села на період до 2015 р. [5] (ст. 13 щодо удосконалення існуючих і запровадження нових механізмів державної підтримки сільгоспви-робників, які узгоджуються з вимогами СОТ (ЄС)) та ін.

Проте проведений нами аналіз заходів державної підтримки сільгоспвиробників на прикладі Сколівського й Турківського районів Львівської області засвідчив наступне:

- ✓ віддаленість ринків збуту обмежує можливості реалізації продукції, що не дозволяє особистим селянським господарствам Сколівського і Турківського районів отримувати дотації на розвиток скотарства, свинарства і вівчарства;

- ✓ програми підтримки ОСГ (на державному і регіональному рівнях) стосуються лише тваринництва. Невизначеною є допомога щодо фінансування заходів з підвищення родючості ґрунтів, зменшення негативного впливу ерозійних явищ, забезпечення мінеральними добривами, сортовим насінням тощо, тобто того, чого потребує відтворення виробничого процесу;

- ✓ реалізація програм державної підтримки відбувається без чіткого механізму розподілу коштів і контролю за їх використанням. Має місце розпорошення коштів у незначних обсягах на означену кількість програм, що не сприяє вирішенню існуючих проблем. Державна підтримка сільгоспвироб-

ників у розмірі 11 грн на 1 га сільськогос-подарської продукції означає, що ОСГ Сколівського й Турківського районів залишаються наодинці з низкою проблем соціально-економічного та екологічного характеру.

Постановка завдання. У зв’язку з викладеним метою статті є обґрунтування інструментів удосконалення механізму державної фінансової підтримки виробництва молока в умовах гірських територій.

Виклад основного матеріалу. Для контролю фінансових потоків державної під-тримки виробників молока ми пропонуємо запровадити механізм державних субсидій для споживачів молока (молокопереробних підприємств) (див. рис.).

На відміну від державних дотацій, що стимулюють пропозицію, субсидії дозволяють стимулювати ринковий попит на продукцію. Грошові державні потоки при цьому більш контрольовані, оскільки вони надходять до одного закупівельника, а не до багатьох виробників.

Різниця між закупівельною¹ ціною молока та економічно обґрунтованою (у нашому випадку – молока, виробленого в гірських умовах) компенсується державою конкретному молокопереробному підприємству. Такий механізм дасть змогу:

- а) забезпечити паритетність цін й еквівалентність обміну продукції між галузями;

- б) стимулювати виробників молока вищими закупівельними цінами;

- в) контролювати державні фінансові витрати завдяки прозорим витратам за реально здане молоко.

Така система взаємовідносин дозволяє узгодити інтереси всіх учасників системи: виробників молока, молокопереробних підприємств і держави. Мотиваційною складовою для молокопереробних підприємств є доступ до дешевих сировинних ресурсів; для виробників

¹ Станом на 2012 рік мінімальна закупівельна ціна молока становить 2,20 грн за літр.

молока – отримання реальних грошей у момент здачі молока; для держави – спрощений контроль та ефективне використання адресної допомоги.

Проблема використання субсидій полягає у складності контролю їх цільового використання. Спростивши процес контролю використання коштів за рахунок перевірки їх використання одним закупівельником, а не контролю десятків постачальників, ми все одно не досягнемо об'єктивної картини щодо адресності використання цих коштів. Гіпотетично, переробне підприємство може придбати за демпінговою ціною порошкове молоко, виробити й реалізувати молочну продукцію. Для нівелювання цієї схеми зловживання молокопереробним підприємством слід розробити механізм адресної підтримки виробників молока.

Отже, взявши за основу систему підтримки виробників молока через систему субсидій для переробників (стимулювання попиту) і забезпечення процесу розширеного відтворення виробництва молокозаводів, пропонуємо запровадити комбіновану систему субсидій і дотацій (див. рис.). При цьому основною домінантою є субсидія, а дотація – елементом, що підтверджує дієвість запропонованого нами механізму. Державні кошти в обсязі близько 90% скеровуються на стимулювання попиту молокозаводів, а приблизно 10% – у формі дотацій виробникам.

Мета такої структуризації державної підтримки – забезпечити зворотний інформаційний зв'язок про результати використання державних інвестицій. Контроль за цільовим використанням коштів забезпечується за рахунок звернення виробників молока щодо компенсації 10%-ї вартості молока. Підставою для звернення можуть бути купони або інші обігові документи на паперових носіях, що засвідчують здану продукцію у відповідному номіналі. Обмін цих купонів на залишкові 10% державної підтримки (дотації) є аналітичною базою для підведення балансу між 90% субсидій (відповідної кількості закупленого молока) і 10% дотацій, які селяни також захочуть отримати. Ця схема дасть змогу прозоро здійснювати державну

підтримку. Крім того, вона нівелює зловживання молокозаводів щодо диверсифікації джерел надходження молока. Наприклад, купити молоко за демпінговими цінами за кордоном не вдасться, оскільки, освоївши 90% субсидій, держава не підтвердить джерела надходження молока десятима відсотками дотацій на час звернення селян.

Право на отримання субсидій молокопереробне підприємство отримує за рахунок тендерних процедур. Створення закупівельного кооперативу молокопереробним підприємством у гірських районах є однією з умов виграшу державного тендеру на отримання субсидій.

Гарантійний заставний фонд підприємства доцільно формувати за рахунок власних коштів або запозичених. Варто зазначити, що ці кошти є гарантією повернення субсидій державі, що будуть використані і не підтверджені купонами ОСГ.

Після підведення балансу підприємство може вільно розпоряджатися цими коштами або знову формувати з них заставний фонд у разі продовження участі у тендері для одержання субсидій на наступний рік.

Ініціатором створення закупівельних кооперативів можуть виступати молокопереробні підприємства, які забезпечать початкові інвестиції в проект створення сучасних закупівельних пунктів. Проблема створення таких структур у гірських районах полягає в тому, що виробники молока не можуть виступати ініціаторами створення кооперативів внаслідок їх розрізненості і дрібнотоварності. Обґрунтувати ж місця локалізації приймальних пунктів можна за допомогою методу врахування меж центру тяжіння матеріальних потоків [6].

Висновки. Таким чином, запровадження запропонованого механізму узгоджує цілі та вдосконалює функціональні зв'язки між елементами системи з метою отримання синергетичного ефекту. При цьому зникає конфлікт інтересів між виробником і переробним підприємством, а державні фінансові потоки набувають адресного характеру. У результаті практичної реалізації запропонованих заходів ми отримаємо:

**1. 3 позицій інтересів виробників
молока:**

- ✓ достатній рівень прибутковості для здійснення процесу розширеного відтворення виробництва;
- ✓ безпосереднє отримання грошових ресурсів у процесі здачі молока;
- ✓ можливість мінімізувати свої логістичні витрати, що збільшить мотивацію до виробництва і реалізації навіть незначної кількості молока.

**2. 3 позицій інтересів
молокопереробного підприємства:**

- ✓ отримання дешевої, екологічно чистої і натуральної сировини для завантаження власних виробничих потужностей;
- ✓ підвищення конкурентоспроможності продукції та перспективи виходу на зовнішні ринки з огляду на постійно зростаючий світовий ринковий попит на продукцію, що вироблена з екологічно чистої сировини.

3. 3 позицій інтересів держави:

- ✓ виникає реальна можливість консолідувати матеріальні потоки від дрібних виробників і мотивувати їх для подальшого нарощення виробництва та збільшення поголів'я худоби;

✓ адресність державного фінансування, а отже, підвищення ефективності використання бюджетних коштів;

✓ спрощений контроль за використанням бюджетних коштів;

✓ підвищення інвестиційної привабливості галузі за рахунок прозорості її фінансування;

✓ забезпечення соціальної відповідальності держави за рахунок підвищення якості харчування населення України;

✓ спрощення доступу до міжнародних кредитних ресурсів за рахунок прозорості фінансування проектів підтримки аграрного сектору економіки (вимоги СОТ);

✓ зменшення ймовірності “молочних” і “сирних” війн на кшталт недавніх подій у взаємовідносинах з Росією.

При запропонованій схемі відсутня мотивація для змови між молокопереробним підприємством та ОСГ щодо нецільового використання субсидій. Розміри діяльності ОСГ, а також обмін купонів на грошовий еквівалент, з якими звернуться виробники молока, ускладнює створення фіктивних ОСГ для подальших зловживань і спрощує контрольні функції держави. У будь-який час контролюючий орган може перевірити пред'явника купона (вибірково) на предмет наявності і стану худоби.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК

1. Програма підтримки підприємництва у галузі тваринництва на 2012 рік (рішення № 338 від 28.02.2012 р. Львівської ОДА) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.oblrada.lviv.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=78&Itemid=48.
2. Про державну підтримку сільського господарства України : Закон України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.nau.ua/doc/?code=1877-15>.
3. Про статус гірських населених пунктів в Україні : Закон України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon.nau.ua/doc/?doc_id=477943.
4. Про особисте селянське господарство : Закон України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.nau.ua/doc/?code=742-15>.

5. Державна цільова програма розвитку українського села на період до 2015 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://reformy.lg.ua/agrarian/apk-laws/133-derzhavna-clova-programa-rozvitku-ukrayinskogo-sela-na-perod-do-2015-roku.html>.

6. Крикавський Є. В. Логістика: компендіум і практикум : [навч. посіб.] / Є. В. Крикавський, Н. І. Чухрай, Н. В. Чернописька. – К. : Кондор, 2006. – 340 с.

